

Vergaderjaar 2022–2023

28 807

Vogelpest (Aviaire influenza)

Nr. 284

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 januari 2023

Met deze brief informeer ik de Tweede Kamer, mede namens de Minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport, over recente ontwikkelingen in de vogelgriepsituatie. Ik ga onder andere in op het intensiveringsplan preventie vogelgriep, de epidemiologische situatie in Nederland en Europa, de nieuwe risicobeoordeling door de Deskundigengroep Dierziekten, de voortgang rond vaccinatie, de financiering van de bestrijding van de uitbraken en nog enkele andere aspecten in relatie tot vogelgriep.

Intensiveringsplan preventie vogelgriep

Met mijn brief van 11 oktober 2022 (Kamerstuk 28 807, nr. 269) heb ik de Tweede Kamer laten weten dat ik de situatie rond vogelgriep onhoudbaar acht. Daarom heb ik een «Intensiveringsplan preventie vogelgriep» aangekondigd.

De Minister van VWS en ik verkennen en werken gezamenlijk aan de volgende onderdelen van dit plan:

- Verkleinen van de kans dat een zoönotische variant van vogelgriep ontstaat en ontwikkelen van handelingsscenario's voor als dat toch gebeurt;
- Vogelgriep bij wilde fauna: verkennen van mogelijkheden om ernstige gevolgen van uitbraken bij wilde fauna (bijvoorbeeld in broedkolonies) te verkleinen, regelen van adequate omgang met zieke vogels en het opruimen van dode wilde vogels;
- Zo snel mogelijk op verantwoorde wijze vaccineren tegen vogelgriep;
- Andere maatregelen om de kans op en gevolgen van uitbraken bij gehouden pluimvee te verkleinen, en tevens het ontwikkelen van lange termijnscenario's voor de pluimveehouderij (in relatie tot vogelgriep).

Er zijn geen nieuwe, eenvoudig uitvoerbare maatregelen die op korte termijn verder bijdragen aan het voorkómen van vogelgriepbesmettingen

bij gehouden vogels. We verkennen op dit moment daarom breed alle denkbare maatregelen op korte en lange termijn om de kans op en de gevolgen van besmettingen verder te verkleinen. Dit vraagt om een open samenwerking met betrokken partijen, inclusief de sector en andere maatschappelijke organisaties. Samen met de sector en dierenartsen werken we aan een versterking van de bioveiligheid op bedrijven, waarbij een bioveiligheidsplan voor alle pluimveebedrijven medio 2023 wordt verplicht. Tevens verken ik de mogelijkheden om nieuwvestiging en uitbreiding van pluimveebedrijven in risicogebieden op basis van veterinaire argumenten te reguleren; daarvoor is nieuw juridisch instrumentarium nodig. Ten slotte wil ik de kans van verspreiding van vogelgriepvirus tussen bedrijven in pluimveedichte gebieden beperken. Dit kan door de bedrijfsdichtheid in deze gebieden te verlagen, maar de mogelijkheden hiervoor moeten eerst goed worden verkend. Dierziekten en zoönosen, en dus ook vogelgriep, worden meegenomen als meekoppelende structurerende keuze binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De invulling van deze keuze zal met de eerstvolgende update van de handreiking NPLG naar de Tweede Kamer worden gestuurd.

In de motie van het lid Van der Plas (Kamerstuk 28 807, nr. 282) is verzocht om vooraf een impactanalyse te doen om te bepalen in welke mate het doorvoeren van beperkingen in waterrijke gebieden daadwerkelijk het risico voor uitbraken van vogelgriep bij pluimveehouderijen terugdringt. Deze motie voer ik uit. De maatregelen die worden verkend voor het intensiveringsplan zullen de Minister van VWS en ik wegen op effectiviteit, juridische haalbaarheid, economische en financiële consequenties, draagvlak en uitvoerbaarheid. Ik zal de Tweede Kamer aan het eind van het eerste kwartaal op hoofdlijnen informeren over het «Intensiveringsplan preventie vogelgriep». Het uiteindelijke intensiveringsplan ontvangt de Tweede Kamer voor het zomerreces van 2023. Het intensiveringsplan zal voor de Minister van VWS en mij dienen als basis voor de uitvoering van de acties ten behoeve van preventie en bestrijding van vogelgriep in de komende jaren.

Vaccinatiestappenplan

Ten aanzien van vaccinatie zet ik in op een aantal trajecten om vaccinatie op termijn te kunnen toepassen. In mijn brief over het vaccinatiestappenplan ben ik daarop ingegaan (Kamerstuk 28 807, nr. 279). We zijn in Nederland gestart met een aantal activiteiten om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden van vaccinatie. Hieronder noem ik een aantal voorbeelden.

- In een experiment, in het afgelopen najaar uitgevoerd onder gecontroleerde omstandigheden door Wageningen Bioveterinary Research (WBVR), is een aantal vaccins getest op effectiviteit tegen besmetting, ziekte en spreiding van de huidige H5N1 variant. De Tweede Kamer heb ik in een brief van 23 december jl. (Kamerstuk 28 807, nr. 283) geïnformeerd over de vertraging van deze vaccinatieproef. WBVR heeft inmiddels aangegeven dat het rapport met de resultaten van deze proef niet eerder dan in de loop van februari 2023 wordt verwacht, later dus dan in eerdere berichten is gemeld. Deze vertraging betekent dat ook het eerste weegmoment rond vaccinatie, dat ik had voorzien voor medio januari, naar achteren schuift. Ik verwacht dit nu in de tweede helft van februari te kunnen doen en streef ernaar de Kamer begin maart te informeren.
- Aan de hand van de resultaten van de vaccinatieproef kan ook verder invulling worden gegeven aan de opzet van een veldproef. Deze start naar verwachting aan het eind van dit kwartaal. De voorbereidingen

daarvoor lopen; dit wordt gedaan door de Gezondheidsdienst voor Dieren.

- Er zal een desktopstudie met een aantal onderzoeksinstituten worden gedaan naar de gevolgen voor de volksgezondheid van het toepassen van een suboptimaal vaccin bij pluimvee, dat wel bescherming biedt tegen ziekteverschijnselen maar virustransmissie onvoldoende voorkomt. Dit risico wordt vergeleken met het effect van het huidige beleid, waarin we besmette bedrijven snel opsporen en ruimen. Ik verwacht de resultaten voor de zomer te krijgen.
- Ik werk aan scenario's voor een vaccinatiepilot op grotere schaal. Ook daarvoor is het van belang inzicht te hebben in de resultaten van de vaccinproeven, zowel die uitgevoerd in Nederland, als die in enkele andere lidstaten zijn gedaan of nog lopen. De Chief Veterinary Officer (CVO) heeft contact met de betreffende lidstaten om, zodra de resultaten bekend zijn, informatie te delen en te kijken hoe de gegevens kunnen worden gebruikt in het vervolgtraject betreffende vaccinatie in de EU. Voor het ontwerpen van een vaccinatiepilot is het bijvoorbeeld belangrijk om te weten welk vaccin geschikt is voor welk type pluimvee en of vaccinatie met een bepaald vaccin past in bestaande vaccinatieschema's zoals nu uitgevoerd in de pluimveehouderij. De kosten van vaccinatie en monitoring moeten in kaart worden gebracht, evenals de praktische uitvoering ervan. Dit project loopt en ook hierover zal de Tweede Kamer geregeld worden geïnformeerd.
- Daarnaast is er in dit traject ook aandacht voor de gevolgen van vaccinatie voor de handel in de Europese Unie en met derde landen. De Europese verordening, met voorwaarden voor vaccinatie tegen categorie A ziekten, waaronder HPAI, is zo goed als gereed. Wanneer deze precies van toepassing wordt hangt af van de Europese Commissie. In deze verordening staat onder andere dat verplaatsing van levende gevaccineerde kippen tussen lidstaten niet is toegestaan; wel is handel in vlees van gevaccineerd pluimvee en in consumptie- en broedeieren en eendagskuikens onder voorwaarden mogelijk. Los van de wettelijke regels zouden private partijen, zoals winkelketens, een voorkeur kunnen hebben voor producten van niet-gevaccineerd pluimvee. Gesprekken met andere lidstaten over de acceptatie van producten van gevaccineerde dieren worden daarom geregeld gevoerd. De internationale handelsaspecten van vaccinatie hebben onze volle aandacht, het is van groot belang om samen met de sector- en marktpartijen te werken aan brede internationale acceptatie van vaccinatie tegen vogelgriep.
- De Europese Commissie zal een werkgroep vaccinatie opzetten om diverse aspecten van vaccinatie in de EU uit te werken. Naar verwachting gebeurt dat aan het eind van dit kwartaal.
- Beheerders van dierentuinen hebben aangegeven hun collecties vogels te willen vaccineren. Het RIVM is vanwege de publieksfunctie van dierentuinen gevraagd naar de risico's voor mensen bij het gebruik van een suboptimaal vaccin, dat bijvoorbeeld verschijnselen vermindert maar spreading niet. Als de resultaten van de vaccinatieproef gereed zijn zal ik deze gegevens en de risicobeoordeling van het RIVM laten meewegen in mijn besluit over vaccinatie van dierentuinvogels.
- Gezien het belang van vaccinatie zal de Tweede Kamer geregeld over de voortgang in het traject worden geïnformeerd.

Vogelgriepsituatie

Europa

Sinds de vorige stand van zaken brief van 28 oktober 2022 (Kamerstuk 28 286, nr. 1266) zijn er nog uitbraken geweest, in binnen- en buitenland.

In enkele Europese lidstaten zijn nog besmettingen gemeld. In Duitsland, België, Polen, Hongarije en Frankrijk, en recent ook Slowakije, zijn diverse bedrijven besmet geraakt. Ook bij wilde vogels komen nog besmettingen voor. In het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (Scopaff), wordt de situatie in de Europese Unie maandelijks besproken en wordt informatie gedeeld.

Uitbraken

Sinds de eerste uitbraak in oktober 2021 zijn 123 uitbraken van hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) geweest op commerciële bedrijven en hobbylocaties. Op deze locaties zijn ruim 4,9 miljoen vogels gedood en vernietigd. Dertig locaties zijn preventief geruimd, waarbij ruim 1,1 miljoen dieren werden gedood en vernietigd. In 2022 waren er veel meer uitbraken dan in de jaren daarvoor toen andere virusvarianten voor uitbraken zorgden. Er waren ook uitbraken gedurende de zomermaanden en uitbraken hebben zich in vrijwel heel Nederland voorgedaan, bij verschillende typen bedrijven. Sinds de vorige update, 28 oktober jl., zijn er elf uitbraken geweest. De laatste was op 26 januari jl. bij een vermeerderingsbedrijf voor eenden in Nijkerk in Gelderland. De bron is naar alle waarschijnlijkheid besmette wilde vogels.

Het aantal uitbraken de laatste weken is beperkt tot vier, en het aantal besmette wilde vogels lijkt lager dan in 2022 is gezien. Toch stemt dit mij geenszins gerust wat betreft de risico's voor de komende maanden. Daarom heb ik de Deskundigengroep Dierziekten opnieuw gevraagd een risicobeoordeling uit te voeren en de situatie te duiden.

Deskundigengroep dierziekten

Op 12 januari jl. heeft de Deskundigengroep Dierziekte de vogelgriepsituatie opnieuw bekeken en heeft een risico-inschatting gemaakt van de kans op besmetting van een pluimveebedrijf, gegeven de situatie. Het verslag van de deskundigen is als bijlage toegevoegd aan deze brief.

De deskundigengroep ziet in de huidige situatie geen aanleiding om de risico-inschatting van een besmetting van een pluimveebedrijf in Nederland of een specifieke regio in Nederland aan te passen ten opzichte van de vorige bijeenkomst. De risico-inschatting is vergelijkbaar met die zoals op 28 oktober jl. is ingeschat. Momenteel zijn er veel watervogels aanwezig in Nederland, wat voorgaande jaren voor een piek zorgde in uitbraken bij gehouden vogels. De deskundigengroep benoemt dat de besmettingen in wilde vogels lijken af te nemen en dat ook in gehouden vogels in Nederland afgelopen periode minder besmettingen waren dan verwacht. Echter zien ze dat het virus nog steeds wijdverspreid aanwezig is onder wilde vogels. De deskundigengroep schat daarom het risico van een besmetting met HPAI vanuit wilde vogels in de 20 regio's in Nederland nog steeds in als hoog. Wel benadrukken de deskundigen dat de onzekerheid in deze inschatting groot is. Voor mij is deze beoordeling geen aanleiding om nu maatregelen op te heffen.

In december zijn twee zoogdieren positief getest, een otter en een bunzing. Beide hadden dezelfde mutatie (PB2-E627K) van het virus die eerder bij zoogdieren gevonden werd en waaruit blijkt dat het virus zich heeft aangepast aan zoogdieren. Er is naast deze specifieke mutaties ook gekeken of het virus op andere plekken veranderd is, maar dat bleek niet het geval. De virussen die bij de zoogdieren gevonden worden zijn ook niet verwant aan elkaar. Er is volgens de deskundigengroep geen aanwijzing voor verspreiding tussen zoogdieren in het wild in Nederland.

De deskundigengroep is ook gevraagd een inschatting te geven of het risico dat een regulier vleeskuikenbedrijf besmet raakt met hoogpathogene vogelgriep (HPAI) virus toeneemt, wanneer zo'n bedrijf een overdekte uitloop creëert. Deze vraag is gesteld vanwege de lopende omschakeling van vleeskuikenhouders naar het concept voor het Beter Leven Keurmerk 1 ster (BLK1). De deskundigen geven aan dat dit niet tot extra risico hoeft te leiden; voorwaarde daarvoor is wel dat de constructie degelijk is zodat plaagdieren niet naar binnen kunnen, er niet in de uitloop gevoerd wordt, er een deugdelijke waterafvoer is en de uitloop uit de wind staat er afgeschermd is tegen directe wind. Er zijn echter geen wetenschappelijke gegevens of analyses van data die de inschatting ten aanzien van het risico van overdekte uitloop zoals in het BLK1 concept onderbouwen. De aanbevelingen voor het «bioveilig» maken van uitlopen zal ik meenemen in de communicatie richting de sector.

Wilde fauna

De afgelopen weken is er hernieuwde aandacht voor vogelgriep in wilde zoogdieren, maar het beeld van vogelgriep in wilde zoogdieren is volgens de deskundigengroep niet veranderd. De duiding van de besmetting bij de twee zoogdieren door de Deskundigengroep Dierziekten is hiervoor weergegeven.

De gegevens over besmettingen bij wilde fauna worden gedeeld tussen WBVR en RIVM en de besmettingen worden maandelijks besproken in het SO-Z. Tijdens dit overleg beoordelen deskundigen uit zowel de humane als de veterinaire sector op gestructureerde wijze regionale, landelijke en internationale signalen van (mogelijk) zoönotische aard afkomstig uit verschillende sectoren en dierreservoirs. De kerngroep bestaat uit een aantal vaste experts vanuit RIVM, GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst), GD (Gezondheidsdienst voor Dieren), WBVR (Wageningen Bioveterinary Research), FD (Faculteit Diergeneeskunde) en NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit). Experts uit relevante geselecteerde instituten en organisaties worden ad hoc uitgenodigd. In het SO-Z wordt beoordeeld of er naar aanleiding van de signalen vervolgacties noodzakelijk zijn.

Zoönotisch risico

In oktober 2022 is een uitbraak vastgesteld bij gehouden nertsen in Spanje. Onlangs is een artikel verschenen waarin de analyse van die uitbraak wijst op tussen-nertstransmissie. Dat vinden de Minister van VWS en ik zorgwekkend. Medio 2022 is het Deskundigenberaad-zoönosen (DB-Z) bijeengeweeft om te adviseren op de vogelgriepuitbraak en de humane risico's. Hoewel de WHO en ECDC de risico's vooralsnog ongewijzigd achten, vinden de Minister van VWS en ik deze uitbraak aanleiding om het RIVM te vragen wederom een DB-Z te organiseren om duiding en advies te geven. Overigens is het bedrijf in Spanje in november geruimd en er lijkt verder geen virusverspreiding te zijn opgetreden. Deze gebeurtenis zal ik daarnaast aangrijpen om in EU-verband nogmaals te wijzen op onze wens tot beëindiging van de pelsdierhouderij. Ik zal kijken naar een geschikt moment om dit Europees aan te kaarten.

Tevens is er een nieuwe humane besmetting opgetreden, ditmaal betrof het een meisje in Ecuador. Zij is waarschijnlijk besmet geraakt door intensief contact met gehouden pluimvee. Het RIVM schat het zoönotisch risico nog steeds als laag in. De Minister van VWS en ik monitoren dit soort signalen en deze signalen worden ook geagendeerd in het Signaleringsoverleg zoönosen SO-Z.

Financiële aspecten

Ik heb de Tweede Kamer eerder geïnformeerd over de financiële aspecten van de vogelgriepuitbraken, onder andere in de brief van 11 oktober jl. (Kamerstuk 28 807, nr. 269). De directe bestrijdingskosten zoals de tegemoetkoming in schade voor de geruimde dieren en de uitvoeringskosten, worden betaald uit het Diergezondheidsfonds (DGF). Deze directe bestrijdingskosten worden tot het wettelijk ingestelde plafond betaald uit de heffingen die pluimveehouders betalen aan het DGF. Het plafond is vastgesteld op 30 miljoen euro voor de periode van 2020 tot en met 2024. Dit is vastgelegd in een convenant.

Vanaf begin 2020 tot en met december 2022 is € 53,7 miljoen betaald aan de bestrijding van vogelgriep bij houders met 250 dieren of meer. Deze kosten zijn gespecificeerd in een bijlage bij deze brief. Dit zijn de werkelijke uitgaven van het DGF. Deze uitgaven lopen enkele weken (tegemoetkoming in schade) tot meerdere maanden (uitvoeringskosten) achter bij de ruiming. De uitgaven voor de bestrijding van vogelgriep zullen daarom verder oplopen. Het is niet met zekerheid te zeggen waar het bedrag op uit zal komen, omdat het beeld op basis van de daadwerkelijke uitgaven vertraagd inzichtelijk wordt. Op basis van eerdere uitgaven is wel een inschatting te maken. De verwachte bestrijdingskosten gerekend vanaf begin 2020 tot en met 31 december 2022 is naar schatting € 71 miljoen. Dit is inclusief kosten voor bestrijding van Salmonella en Mycoplasma en van dit bedrag gaat de EU-bijdrage aan vogelgriepbestrijding nog af. De exacte hoogte van deze EU-subsidie is op dit moment nog niet bekend.

Het bestrijdingsplafond van de pluimveesector binnen het DGF is inmiddels overschreden. Zoals gemeld in de brief van 11 oktober j.l. worden alle bestrijdingskosten hoger dan dit plafondbedrag betaald door de overheid. In 2022 is dit opgelost binnen de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). U bent hierover geïnformeerd in de tweede suppletoire begroting.

Aan de bestrijding van hoogpathogene vogelgriep bij wilde vogels en hobbydieren is in 2022 € 756.487 uitgegeven. Deze kosten worden gedragen door de Rijksoverheid conform het convenant DGF. Het totaal kan nog stijgen, omdat het beeld op basis van de daadwerkelijke uitgaven vertraagd inzichtelijk wordt, zoals hierboven al aangegeven.

Andere vogelgriep-gerelateerde onderwerpen

Ruiming met CO₂

Zoals in eerdere brieven aangegeven werk ik aan het beter borgen van de leveringszekerheid van CO₂-gas, om te zorgen voor een snelle en efficiënte ruiming van bedrijven. Er is nu geen sprake van een absoluut tekort aan CO₂, maar de huidige afspraken geven niet de nodige flexibiliteit om binnen de noodzakelijk geachte korte termijn de nodige transportcapaciteit te vinden om dit CO₂-gas op locatie te krijgen. Dit heeft te maken met de planning van gas leverende bedrijven, waarin de onvoorspelbare afroep niet eenvoudig in te passen is. Met de verschillende partijen in de keten, gasleveranciers en transporteurs, bekijk ik hoe flexibiliteit in de transportcapaciteit kan worden geborgd. Ik streef ernaar de nodige afspraken voor 1 maart dit jaar te hebben vastgelegd.

In het commissie debat zoönosen en dierziekten van 13 oktober 2022 (Kamerstuk 28 286, nr. 1263) heb ik toegezegd de Kamer voor het einde van het jaar te informeren over de belangenafwegingen inzake sector, jacht, recreatie en militair gebruik van en in natuurgebieden.

Onderdeel van de in te stellen maatregelen in de beperkingszones, die ingesteld worden wanneer een bedrijf besmet is met vogelgriep, is een verbod op het vangen en doden van wilde watervogels en andere dieren in het kader van populatiebeheer en de uitoefening van de jacht (hierna «verbod op faunabeheer») wanneer dat wilde watervogels kan verstoren. Ik heb besloten voortaan niet meer standaard een verbod op faunabeheer in te stellen in de beperkingszone. Aanleiding om deze heroverweging te maken waren diverse signalen van provincies over problemen met de maatregel in de praktijk.

Het verbod op faunabeheer werd als maatregel ingesteld om te voorkomen dat het zou leiden tot meer migratiebewegingen en zo mogelijk tot meer besmettingen. Ik heb naar aanleiding van de signalen van provincies de Deskundigengroep Dierziekten gevraagd wat het effect is van een verbod op faunabeheer binnen beperkingszones op het vogelgrieprisico ten opzichte van het vóórkomen van besmette wilde vogels buiten beperkingszones. De deskundigengroep geeft hierover in zijn verslag van 29 september 2022 aan dat het mogelijk is dat in gebieden rondom de uitbraak de prevalentie (het percentage zieke wilde vogels) hoger is, en het daarom zinvol is om vogels niet te verstoren. Er zijn echter geen gegevens die aangeven wat de bijdrage is van faunabeheer met betrekking tot het verstoren van wilde vogels.

Op dit moment is vogelgriep endemisch bij wilde vogels, in heel Nederland. De Deskundigengroep Dierziekten geeft in zijn laatste analyse aan dat vogelgriep in wilde vogels wijdverspreid in Nederland voorkomt, niet alleen in de beperkingsgebieden waar het verbod op faunabeheer voor dertig dagen geldt. Wilde vogels verplaatsen zich hoe dan ook, bijvoorbeeld vanwege veranderende weersomstandigheden en de aantrekkelijkheid van bepaalde foerageergebieden. Verder zijn er naast beheer en jacht nog veel andere activiteiten die wilde watervogels kunnen verstoren; daarvoor is echter niet voorzien in een verbod in de beperkingszone. Voorbeelden zijn watersporten en vliegen met drones maar ook harde geluiden. Het is niet proportioneel en niet mogelijk om in beperkingszones al deze activiteiten te verbieden en zo te sturen op het voorkomen van verplaatsingen van wilde vogels. Een andere reden is dat het vangen en doden van wilde dieren ook andere zwaarwegende belangen dient, zoals (lucht)verkeersveiligheid. De ingestelde verboden op faunabeheer voorzagen in een uitzondering op het verbod wanneer het vangen en doden plaatsvond met het oog op die belangen. In de praktijk is deze uitzonderingsgrond niet werkbaar gebleken, omdat het onmogelijk is vast te stellen met welk doel het vangen en doden van dieren in een concreet geval plaatsvindt en of de uitzondering op het verbod op faunabeheer al dan niet van toepassing is. Het verbod op faunabeheer heeft consequenties voor provincies; provincies moeten de schade die ganzen veroorzaken vergoeden wanneer zij niet in het kader van schadebestrijding beheerd mogen worden. En als er minder beheerd kan worden is de schade hoger.

Ik vind het belangrijk dat de maatregelen die ik neem ten aanzien van vogelgriep effectief en proportioneel zijn. Tegen die achtergrond heb ik deze maatregel voor dit moment opnieuw tegen het licht gehouden en de nut en noodzaak afgewogen tegen de impact.

Welzijnscommissie

Het Kabinet vindt de borging van dierenwelzijn bij de bestrijding van dierziekten van groot belang. Om deze reden is in 2017 op structurele basis de Welzijnscommissie Dierziekten ingesteld. De Welzijnscommissie wordt van elke voorgenomen ruiming door de NVWA op de hoogte gebracht en weegt op basis van een eigen risicoanalyse de noodzaak van haar aanwezigheid af. De Welzijnscommissie observeert of de ruimingsactiviteiten op verantwoorde wijze worden uitgevoerd, uit het oogpunt van dierenwelzijn.

Het jaarverslag van de Welzijnscommissie is bijgevoegd als bijlage bij deze brief. De Welzijnscommissie is in de periode van 26 oktober 2021 tot en met september 2022 bij 13% (13 van de 98) van de ruimingen aanwezig geweest. Alle individuele ruimingsverslagen zullen op korte termijn op de website van de Rijksoverheid worden geplaatst. De Welzijnscommissie heeft het afgelopen jaar veel inzet en betrokkenheid getoond en ik dank de leden dan ook voor hun inzet het afgelopen jaar.

De Welzijnscommissie concludeert in haar eindrapportage dat de ruimingen met voldoende aandacht voor het welzijn van de dieren zijn uitgevoerd. De commissie ziet ook ruimte voor verbeteringen, zoals het onderhouden en testen van de meetapparatuur en ventileren van een stal met levende dieren wanneer door een storing tijdelijk niet kan worden vergast met CO₂. Daarnaast vraagt de Welzijnscommissie aandacht voor het tijdig informeren van de Welzijnscommissie. Deze praktische aanbevelingen worden meegenomen in de werkwijze van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Ruimingen door de NVWA

Tijdens het tweeminutendebat over zoönosen en dierziekten op 9 november jl. (Handelingen II 2022/23, nr. 20, item 8) hebben het lid Vestering (PvdD) en ik gedebatteerd over persoonlijke beschermingsmiddelen bij ruimingen. Het lid Vestering merkte op dat medewerkers van de NVWA zonder beschermende middelen rondom de containers aan het werk waren, terwijl daar dode dieren in gedeponeerd werden. Graag licht ik in dit kader nog een en ander toe.

De NVWA werkt consciëntieus aan goede, hygiënische maatregelen en met goede persoonlijke beschermingsmiddelen. Bij het ruimen van een besmet bedrijf wordt een zonering gehanteerd. Er zijn drie zones: groen, oranje en rood. De groene zone, het gebied waar medewerkers in hun dagelijkse kleding mogen lopen; de oranje zone, het gebied waar medewerkers bedrijfskleding aan moeten hebben en de rode zone, het gebied waar de medewerkers de persoonlijke beschermingsmiddelen moeten dragen. De rode zone is de stal en de plek waar de dieren worden overgeladen in de Rendac containers. Het oranje gebied is een zone rondom het rode gebied en rond het oranje gebied is het groene gebied. Iedere ruiming is maatwerk. De zonering wordt bij iedere ruiming door het ruimingsteam gemarkeerd. Het correct hanteren van de maatregelen in de verschillende zones is belangrijk, daar wordt tijdens de opleidingen en in de instructies veel aandacht aan besteed.

Tijdens hetzelfde tweeminutendebat hebben lid Van der Plas (BBB) en ik ook gesproken over ruimingen bij harde wind. Het Kamerlid Van der Plas vroeg mij de NVWA mee te geven dat het ongunstig is als er bij harde wind geruimd wordt. Zij refereerde hierbij aan een situatie in de Gelderse Vallei. Ook hierop geef ik graag een nadere toelichting.

Na het vaststellen van een besmetting met hoogpathogene aviaire influenza op een pluimveebedrijf, is het van belang om de ruiming zo snel mogelijk uit voeren. De infectie verspreidt zich meestal snel door de stal, waardoor de virusconcentratie in de stal snel hoger wordt. In het kader van dierenwelzijn kan de ventilatie van de stal niet uitgeschakeld worden, wat een risico voor de omgeving oplevert. Het snel ruimen van een besmette stal zorgt ervoor dat de bron van de infectie weggenomen wordt.

De ruiming wordt zorgvuldig uitgevoerd, waarbij ook rekening gehouden wordt met de weersomstandigheden. Het naar buiten brengen van de kadavers en het vervolgens laden van de kadavers in de Rendac containers geeft daarbij het grootste risico op virusverspreiding in de omgeving. Om dit risico zo veel mogelijk te beperken worden er verschillende maatregelen toegepast. Er wordt bepaald op welk deel van het erf de Rendac containers het beste geplaatst kunnen worden. Een enkele keer was het zelfs mogelijk om de container in de stal te plaatsen. Bij het storten van de kadavers wordt water verneveld, waardoor stof en veren neerslaan in de container. Soms wordt het verwijderen van de kadavers uit de stal uitgesteld naar een later moment op de dag of de volgende ochtend, wanneer de voorspelling aangeeft dat de wind dan in kracht zal afnemen.

WBVR heeft onderzoek gedaan naar enkele clusters van besmette bedrijven in 2021 en 2022 en de vraag of de ruiming die zijn uitgevoerd een rol hebben gespeeld in de verspreiding van het virus naar andere pluimveebedrijven. Hierbij is onder meer gekeken naar het ruimingsmoment en de waarschijnlijke besmettingsmomenten van opvolgende uitbraken. Deze analyse vond geen relatie tussen de uitgevoerde ruiming en het ontstaan van nieuwe besmettingen bij bedrijven in de omgeving. De Tweede Kamer heeft het rapport op 11 oktober 2022 ontvangen (Kamerstuk 28 807, nr. 269).

Monitoring van griepvirussen bij gemengde bedrijven met varkens en pluimveepluimvee

Op 13 december jl. heeft de Tweede Kamer de motie van het lid Vestering (Kamerstuk 28 807, nr. 280) aangenomen (Handelingen II 2022/23, nr. 34, item 23) die de regering verzoekt te komen met een plan voor een monitoring van griepvirussen bij gemengde bedrijven met varkens en pluimvee. Ik heb verschillende keren met de Tweede Kamer gesproken over het risico op het mengen van influenzavirussen op gemengde bedrijven. Ook het Deskundigenberaad zoönosen (DB-Z) heeft hier in zijn advies ten aanzien van vogelgriep aandacht besteed (Kamerstukken 25 295 en 28 807, nr. 1872). De combinatie van het commercieel houden van varkens en pluimvee op één locatie wordt door het DB-Z als mogelijk risico gezien, en geadviseerd wordt dergelijke vestigingen te voorkomen. Ik begrijp de zorgen over het mogelijk mengen van influenzavirussen tussen vogels, varkens en mensen en voer de motie Vestering daarom op onderstaande manier uit.

Bij uitbraken met HPAI op bedrijven waar pluimvee én varkens op dezelfde locatie worden gehouden, test de NVWA standaard de varkens op dat bedrijf ook. Dat is in 2022 in drie gevallen voorgekomen. In geen enkel geval is er HPAI aangetroffen in de varkens die op hetzelfde bedrijf werden gehouden. De Minister van VWS heeft mede namens mij in een brief van 1 juni 2022 (Kamerstukken 25 295 en 28 807, nr. 1872) aangegeven dat hij sluitende onderbouwing wenst van het risico van mengen van influenzavirussen tussen de verschillende gehouden diergroepen op gemengde bedrijven, voordat verdergaande maatregelen kunnen worden

genomen. Hiervoor is meer onderzoek nodig, dat vindt op dit moment in de vorm van een pilot plaats waarbij monitoring van influenza op varkensbedrijven plaatsvindt. Ik verwacht de uitkomsten van deze pilot in het najaar.

Tot slot

De situatie blijft zorgwekkend. Vogelgriepbesmettingen hebben grote gevolgen, voor vele betrokkenen, vooral de houders, en ook de vogels en wilde fauna. Het virus is permanent in wilde vogelpopulaties aanwezig. Ondanks vele preventieve maatregelen is er sprake van besmettingen bij gehouden pluimvee. We moeten ons gezamenlijk blijven inzetten om de kans op besmetting zo klein mogelijk te maken. Ik realiseer me dat het voortdurend waakzaam zijn en het langdurig en frequent toepassen van preventieve maatregelen veel vraagt van houders van dieren. Toch is dit van het grootste belang.

Ik zet daarnaast in op het zoeken naar additionele maatregelen, zoals hiervoor uiteengezet. Ik zal de Tweede Kamer geregeld over de situatie en voortgang informeren.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
P. Adema